

Kamila Wilk

**POLSKI RYNEK WIN W ŚWIETLE ZMIAN
W KRAJOWYCH I WSPÓLNOTOWYCH
UREGULOWANIACH PRAWNYCH**

Wprowadzenie

Celebrowanie i spożywanie win jest związane z kulturą życia wielu państw Europy. Od wieków wino towarzyszy człowiekowi w jego drodze ku cywilizacji, pełniąc funkcję zarówno smakową, odżywczą, jak i kulturoznawczą oraz ekonomiczną. Winiarstwo, niegdyś porównywane do sztuki, obecnie przeradza się stopniowo w jeden z najbardziej imponujących przemysłów współczesnej Europy. Bez wątpienia niebagatelny wpływ na to ma wzrost popytu na wina w państwach, w których dotychczas spożywanie ich nie było elementem tradycji bądź też tradycja ta była przez wiele lat zapomniana. Wśród tych państw jest także Polska. Obecnie, przede wszystkim za sprawą zmian w ustawodawstwie zarówno polskim, jak i europejskim, obserwuje się w naszym kraju wyraźny wzrost zainteresowania uprawą winorośli oraz winiarstwem. Przyczyniło się do tego otwarcie na kulturę zachodnioeuropejską, co stało się wyraźne po integracji Polski z Unią Europejską. Bardzo istotnym czynnikiem jest także pogłębienie wiedzy konsumentów na temat dietetycznych i zdrowotnych właściwości wina oraz idący za tym wzrost jego spożycia, przy spadku spożycia alkoholi wysokoprocentowych. Dzięki otwarciu granic i możliwości zatrudnienia w krajach unijnych, także w winnicach zlokalizowanych w tradycyjnie

winiarskich państwach, sztuka uprawy winorośli i winiarstwo w praktyce stały się dostępne. Wiedza ta jest nieodzowna dla osób, które upatrują w produkcji wina nowego źródła dochodu. Mimo chłodniejszego klimatu niż na przykład we Francji czy Hiszpanii, także w Polsce możliwe jest produkowanie win wysokiej jakości, dzięki zastosowaniu nowych odmian winorośli, bardziej wytrzymałych na mróz i przystosowanych do polskiego klimatu.

Na ziemiach polskich już w XII wieku pojawiały się pierwsze winnice, głównie wokół klasztorów i zamków. Na przełomie wieków XVI i XVII, z powodu wyraźnego ochłodzenia klimatu, uprawy winorośli zanikły, by w pierwszej połowie XIX wieku, głównie za sprawą niemieckich osadników, przeżyć odrodzenie. Na terenach dzisiejszych województw lubuskiego oraz dolnośląskiego rozpoczął się wówczas intensywny rozwój winiarstwa. Na początku XX wieku istniały tam winnice, których areał sięgał nawet kilkudziesięciu hektarów. Po drugiej wojnie światowej nie było już jednak warunków do rozwoju wytwórstwa winnego. Dopiero w latach transformacji ponownie zaczęto prowadzić tego typu działalność. Zarówno jednak uprawa winorośli, jak i produkcja wina traktowane były bardziej jako pasja niż inwestycja, ze względu na obowiązujące do niedawna regulacje prawne, które uniemożliwiały obrót winem wyprodukowanym z gron własnej uprawy, a co za tym idzie hamowały rozwój polskiego winiarstwa.

Zalegalizowane przez Unię Europejską pierwsze, całkowicie polskie wina, czyli wina wyprodukowane ze zbiorów krajowych, nie zaś ze zbiorów zagranicznych lub z importowanych winomateriałów, polscy wytwórcy mogli wprowadzić do obrotu po raz pierwszy w 2009 roku. Z tego względu trudno mówić obecnie o znaczącym udziale tego typu działalności w kształtowaniu Produktu Krajowego Brutto.

W przypadku Polski producentem wina gronowego był do tej pory przedsiębiorca, który sprowadzał z zagranicy wina luzem i po odpowiednich zabiegach technologicznych oraz uszlachetnieniu rozlewał je do butelek¹. Zgodnie z tym kryterium dokonywano pomiaru wartości wyprodukowanego wina, który następnie uwzględniano w polskich statystykach. Przed zmianami zarówno w regulacjach krajowych, jak i wspólnotowych odnoszących się do rynku win w Polsce, przede wszystkim te sposoby produkcji wpływały na wartość tego sektora w naszym państwie. Obecnie

¹ Wina luzem to głównie tzw. winomateriały wymagające czynności stabilizacyjnych przed ich rozlewem oraz wina wyższej jakości, „ustabilizowane” już za granicą, a w kraju przeznaczone do rozlewu po minimalnych zabiegach technologicznych.

ewidencję produkcji win wyłącznie z winogron pochodzących z upraw winorośli znajdujących się na terenie kraju prowadzi Agencja Rynku Rolnego². Można przypuszczać, że w przyszłych okresach produkcja i sprzedaż win ze zbiorów krajowych przyczyni się do zróżnicowania struktury PKB, gdyż wraz z realnym rozwojem polskiego winiarstwa oraz rosnącym doświadczeniem wytwórców produkcja z roku na rok przybierać będzie coraz większe rozmiary.

Celem artykułu jest ukazanie perspektyw modernizacji polskiej gospodarki w obszarze sektora winiarskiego, w nawiązaniu do zmian w regulacjach prawnych dotyczących wspólnotowego oraz krajowego rynku win, które znacząco wpłynęły na poprawę sytuacji na tych rynkach, a polskim producentom otworzyły realną drogę rozwoju.

1. Aktualne możliwości wytwórcze na polskim rynku win

Zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 2165/2005 z 20 grudnia 2005 roku, zmieniającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1493/1999 w sprawie wspólnej organizacji rynku wina³, cały obszar Polski został zaliczony do najchłodniejszej strefy A uprawy winorośli, z której uzyskiwane winogrona mogą być wykorzystywane do produkcji wina gronowego.

Nie zostały, niestety, w naszym kraju wyznaczone żadne geograficzne jednostki uprawy winorośli, ani regiony winiarskie, których nazwy mogłyby służyć do oznaczenia pochodzenia win jakościowych lub win stołowych. Z uwagi na warunki termiczne i klimatyczne na terenie Polski wyodrębnione zostały trzy rejony uprawy winorośli:

- Rejon I – zachodnia i południowo-zachodnia część kraju, gdzie rzadziej występują zimy z minimalną temperaturą poniżej $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$ (województwa: lubuskie, dolnośląskie, opolskie, śląskie oraz południowe części wielkopolskiego i łódzkiego).
- Rejon II – Polska południowa i południowo-wschodnia, gdzie dość często występują mroźne zimy, z minimalną temperaturą poniżej $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$, $-25\text{ }^{\circ}\text{C}$ (województwa: małopolskie, podkarpackie, świętokrzyskie oraz południowe części mazowieckiego i lubelskiego).

² Szerzej na ten temat w dalszej części artykułu.

³ Dz. Urz. UE L 345, 28.12.2005.

- Rejon III – pozostała część Polski, gdzie można uprawiać winorośl wyłącznie amatorsko, a jedynie w cieplejszych miejscach na nieco większą skalę (na przykład w gospodarstwach agroturystycznych).

W wymienionych rejonach do uprawy nastawionej na dochód nadają się jedynie odsłonięte, dobrze nasłonecznione stoki wzgórz, górujące nad terenem.

W najcieplejszych miejscach rejonu I dopuszcza się również uprawę na terenach płaskich. W strefach podgórskich winnice można zakładać na obszarach położonych nie wyżej niż 300 m n.p.m.⁴

Winnice obecnie najczęściej zakładane są w tych częściach kraju, w których istniały już przed laty, na przykład na Dolnym Śląsku, w Wielkopolsce, w okolicach Zielonej Góry, Lublina, na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej.

Na rok winiarski 2009/2010 do ewidencji prowadzonej przez Agencję Rynku Rolnego wpisane zostały 22 podmioty wyrabiające w celach handlowych wino gronowe lub moszcz gronowy z winogron pochodzących z własnych upraw winorośli znajdujących się na terenie Polski (tabela 1). Najwięcej z nich było zlokalizowanych w województwie małopolskim (6), dolnośląskim (4), wielkopolskim i mazowieckim (po 3) oraz lubuskim (2). Winnice figurujące w tej ewidencji⁵ zajmowały w 2009 roku łącznie powierzchnię 29,8 ha (największy areal w województwach dolnośląskim – 7,4 ha oraz lubuskim – 6,85 ha), a ich właściciele deklarowali na przełomie października i listopada zbiór winogron w wysokości 604 kwintali, co pozwalało na oszacowanie produkcji wina rzędu 428 hl.

Oszacowane w tabeli powierzchnie plantacji winorośli nie stanowią całkowitego obszaru ich upraw w Polsce. Oprócz winnic zarejestrowanych w Agencji Rynku Rolnego, istnieją setki innych, których właściciele produkują wino na własne potrzeby bądź też nie spełniają wymogów stawianych przez prawo, a co za tym idzie – nie mogą wprowadzać swoich wyrobów do obrotu.

W zależności od źródeł, uznaje się, że areal wszystkich winnic zlokalizowanych na terenie Polski, a jest ich obecnie ponad 400, obejmuje łącznie od 400 do 500 ha. Powierzchnia ta dynamicznie wzrasta. Do najczęściej uprawianych odmian

⁴ R. Myśliwiec, *Winorośl i wino*, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 2006, s. 42.

⁵ *Agencja Rynku Rolnego – bilans roku 2009*, „Biuletyn Informacyjny Agencji Rynku Rolnego” 2010, nr 2, s. 4–31.

winorośli należą niemieckie, takie jak Traminer, Riesling Regent, Rondo, oraz francuskie: Pinot Noir, Seyval Blanc⁶.

Tabela 1. Podmioty produkujące wino gronowe z winogron pochodzących z upraw winorośli znajdujących się na obszarze Polski

Województwo	Rok winiarski 2009/2010			
	Liczba winiarzy	Szacunek powierzchni upraw winorośli [ha]	Zbiory winogron [q]	Produkcja wina gronowego [hl]
lubuskie	2	6,85	126,3	87,5
małopolskie	6	3,24	109,6	82,9
dolnośląskie	4	7,41	133,7	91,5
podkarpackie	1	0,26	7,8	5,0
mazowieckie	3	6,05	149,5	113,5
śląskie	1	0,08	6,5	4,6
wielkopolski	3	5,24	56,0	35,6
pomorskie	1	0,7	115,0	7,5
razem	22	29,82	604,4	428,1

Źródło: P. Burkot, *Wino gronowe z polskich winnic*, „Biuletyn Informacyjny Agencji Rynku Rolnego” 2010, nr 2, s. 32–37.

Obecnie zdecydowanie zmienił się status osoby uprawiającej winorośl i produkującej wino, bo o ile jeszcze do niedawna zajmowali się tym głównie hobbyści, o tyle coraz częściej działalność taką podejmują osoby nastawione na zysk. Najwięksi producenci win stopniowo wprowadzają do obrotu swoje wyroby. Pierwsze polskie wina gronowe, które znalazły się na rynku, można było kupić już wiosną 2009 roku i – pomimo stosunkowo wysokiej ceny (około 40 zł za butelkę o pojemności 0,7 l) – dość szybko zyskały uznanie konsumentów jako wyjątkowy produkt regionalny.

Przedsiębiorczy winiarze inwestują w infrastrukturę obiektów, w których produkują wino, a także w nowatorskie rozwiązania technologiczne samych plantacji. Poszukują atrakcyjnych sposobów finansowania swoich pomysłów, korzystając niejednokrotnie z pomocy zewnętrznej. W Polsce powstało wiele stowarzyszeń zrzesza-

⁶ P. Burkot, *Wino gronowe z polskich winnic*, „Biuletyn Informacyjny Agencji Rynku Rolnego” 2010, nr 2, s. 32–37.

jących winiarzy, których celem jest wsparcie innych wytwórców w rozwoju upraw winorośli i produkcji win gronowych. Do takich organizacji należą między innymi: Polski Instytut Winorośli i Wina, Stowarzyszenie Winiarzy Podkarpacia, Stowarzyszenie Winiarzy Małopolskiego Przełomu Wisły czy Zielonogórskie Stowarzyszenie Winiarskie. Często działania na rzecz odbudowy lub tworzenia od podstaw tradycji winiarskich, upowszechniania kultury winiarskiej, promocji potencjału turystycznego są w różnych rejonach Polski popierane przez władze samorządowe, a także dofinansowywane w ramach programów unijnych, takich jak Regionalny Program Operacyjny, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka czy też Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko.

2. Uregulowania prawne rynku win w Unii Europejskiej

Do 1 sierpnia 2008 roku, to jest do dnia wejścia w życie rozporządzenia Rady (WE) nr 479 z 29 kwietnia 2008 roku w sprawie wspólnej organizacji rynku wina⁷, reformującego ten rynek, prawne uregulowania jego organizacji, będące w większości kontynuacją wielu innych, wcześniejszych aktów prawnych Wspólnoty, zawarte były w rozporządzeniu Rady Wspólnoty Europejskiej nr 1493 z dnia 17 maja 1999 roku w sprawie wspólnej organizacji rynku wina⁸ oraz w rozporządzeniu nr 1622 z dnia 24 lipca 2000 roku⁹ ustanawiającym niektóre szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia nr 1493 z 1999 roku. Rozporządzenia te, na przestrzeni lat wielokrotnie nowelizowane, określały przede wszystkim zasady przeprowadzania dozwolonych praktyk i procesów enologicznych, precyzowały warunki i limity stosowania dodatków przy wyrobie win, a także uściślały mechanizmy interwencyjne. Jakiegokolwiek odstępstwo od zdefiniowanych w nich czynności wymagało zatwierdzenia Rady Wspólnoty Europejskiej.

Najważniejszą zasadą wspólnotowej organizacji rynku win – niezmiennie – jest uzależnienie możliwości produkcji win ze zbiorów winogron z plantacji danego kraju, które mogą być przedmiotem handlu, od tego, czy dane państwo ma terytoria objęte strefami uprawy winorośli czy też ich nie ma. W Unii Europejskiej obowiązuje bowiem, w zależności od warunków klimatycznych, podział obszarów upraw

⁷ Dz. Urz. UE L 148 z 6.6.2008.

⁸ Dz. Urz. UE L 179 z 14.7.1999.

⁹ Dz. Urz. UE L 194 z 31.7.2000.

winorośli na strefy, które są oznaczone literami A, B lub C. W zależności od objęcia kraju lub regionu daną strefą, obowiązują odpowiednie wymagania odnoszące się do dojrzałości winogron czy minimalnej zawartości alkoholu. Winiarze mogą także stosować różniące się między sobą normy określonych procesów enologicznych (na przykład wzbogacania win, ich odkwaszania, zakwaszania). Ci producenci, którzy prowadzą działalność poza tymi strefami, mogą jedynie produkować wina z przeznaczeniem do sprzedaży wyłącznie z gron sprowadzanych z regionów, którym są one przypisane.

Do strefy C zakwalifikowane zostały państwa południowej Europy (między innymi Hiszpania, Francja, Grecja, Portugalia, Włochy), do strefy B – kraje Europy Środkowej (między innymi Austria, Czechy – bez części północnej, Niemcy – tylko Badenia, Słowacja), do strefy o najsłabszych warunkach klimatycznych – strefy A – Belgia, Dania, Niderlandy, Irlandia, Wielka Brytania, północne Czechy oraz Niemcy z wyłączeniem Badenii¹⁰. Polska została zaliczona do strefy A na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 2165 z dnia 20 grudnia 2005 roku¹¹.

Rozporządzenie Rady (WE) nr 1493 z 1999 roku przewidywało także szerokie spektrum mechanizmów interwencyjnych w zakresie potencjału produkcyjnego oraz rekompensaty z tytułu karczowania plantacji winorośli. Nie okazało się to jednak wystarczające dla utrzymania trwałej równowagi sektora.

Unia Europejska nadal niezaprzeczalnie pozostaje producentem win o największym potencjale wytwórczym, jednak w ostatnich latach obserwuje się wolniejszy wzrost eksportu win z państw członkowskich niż przywozu z krajów trzecich. Zaostrzające się współzawodnictwo na światowym rynku zmusiło Komisję Europejską do zreformowania regulacji obowiązujących na terenie Wspólnoty, by umożliwić członkom Unii przystosowanie się do zmieniającej się rzeczywistości. Poważną konkurencją dla tradycyjnie winiarskich państw europejskich stanowią przede wszystkim: Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, Argentyna, Chile, Republika Południowej Afryki oraz Australia. Na obszarach tych państw są doskonałe warunki naturalne dla uprawy winorośli, poza tym w krajach tych prowadzona jest racjonalna gospodarka oraz podejmowane są działania z zakresu innowacyjności. Rosnący udział tych państw lub regionów w globalnym eksporcie i produkcji win powoduje,

¹⁰ Zał. III do rozporządzenia Rady (WE) nr 1493/1999 z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie wspólnej organizacji rynku wina.

¹¹ Dz. Urz. UE L 345, 28.12.2005.

że państwa członkowskie Unii Europejskiej tracą swoje znaczenie na tym rynku. Nieodzowna stała się więc przemiana całego systemu wytwarzania win, który okazał się nieskuteczny, źle zarządzany, zbyt schematyczny i nadmiernie zależny od unijnych dotacji, tym bardziej że wiele państw cyklicznie zmagają się z problemem nadprodukcji, co prowadzi do powstawania ogromnych nadwyżek strukturalnych, spadku jakości win oraz obniżenia dochodów producentów.

W ostatnich latach nadwyżki produkowanych w UE win wynosiły średnio 15 mln hl rocznie, co stanowiło około 9% podaży. Szacuje się, że w roku winiarskim 2010/2011 nadprodukcja wyniesie 15% całkowitego wolumenu¹².

Niejednokrotnie doraźną metodą rozwiązania problemu nadprodukcji i niebagatelnej wielkości zapasów było przetwarzanie wina na bioetanol służący do produkcji biopaliwa oraz na spirytus przemysłowy i ocet. Wydatki tylko na ten cel oscyływały wokół 500 mln euro rocznie, natomiast na cały sektor winny wydatkuje się około 1,3 mld euro. Najczęściej zgodę od Komisji Europejskiej na tę kosztowną operację uzyskiwały Francja oraz Włochy – kraje, w których jedną z przyczyn kolosalnych nadwyżek były właśnie dopłaty do produkcji wina¹³.

Zmienić to miała dopiero wprowadzona w sierpniu 2008 roku reforma na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 479 z 29 kwietnia 2008 roku w sprawie wspólnej organizacji rynku wina¹⁴, będąca wynikiem wieloletnich analiz raportów, opracowań i dyskusji, które doprowadziły do powstania w 2007 roku projektu rozporządzenia zasadniczo reformującego regulację wspólnotowego rynku wina. Proponowane zmiany były zgodne z działaniami przeprowadzanymi na innych rynkach rolnych w ramach reformowania wspólnej polityki rolnej.

Rozporządzenie Rady (WE) nr 479 wprowadziło w organizacji sektora wiele zasadniczych modyfikacji. Jedną z najistotniejszych dotyczyła dobrowolnego, trzyletniego programu karczowania, jak szacowano 175 tys. ha. Ze względu na duże zainteresowanie tym programem, pierwszeństwo w dostępie do środków mają winiarze deklarujący wykarczowanie całej plantacji oraz osoby po 55. roku życia. Dzięki temu, sektor opuścić mieli mało konkurencyjni wytwórcy, a z rynku zniknąć nadwyżki win. Środki finansowe na karczowanie w latach 2009–2011 określone zo-

¹² K. Batzeli, *Sprawozdanie w sprawie reformy wspólnej organizacji rynku wina, A6-0016/2007, Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Parlament Europejski 2007, s. 22.*

¹³ T. Olszański, *Winny urodzaj*, „Polityka” 2006, nr 36.

¹⁴ Dz. Urz. UE L 148 z 6.6.2008.

stały na poziomie: 464 mln, 334 mln i 276 mln euro. W ramach reformy podniesiono także obowiązujący limit produkcji dla krajów nieobjętych zakazem sadzenia nowych winnic: z 25 tys. do 50 tys. hl wina rocznie. Polska – z uwagi na niską skalę produkcji – nie ma ograniczeń w rozwijaniu sektora. System przyznawania praw do nasadzeń winorośli będzie funkcjonował do końca 2015 roku i zostanie zniesiony 1 stycznia 2016 roku, aby umożliwić najlepszym producentom rozwinięcie produkcji. Niektóre państwa członkowskie będą miały możliwość przedłużenia tego korzystnego okresu do grudnia 2018 roku. W wyniku wprowadzenia reformy, nieskuteczne i kosztowne działania interwencyjne, takie jak pomoc przeznaczona na destylację kryzysową i destylację alkoholu spożywczego, mają być stopniowo eliminowane. W ciągu czterech lat, od roku 2008 do 2012, pułap wydatków na ten cel miał się stopniowo obniżać: z 20% krajowego programu wsparcia w pierwszym roku, do 5% w ostatnim roku¹⁵.

Celem tej reformy jest przede wszystkim podniesienie konkurencyjności unijnych producentów, odzyskanie rynków zbytu win, zrównoważenie podaży i popytu, a także zakorzenienie tradycji winiarskich państw Wspólnoty oraz umocnienie pozycji szlachetnych gatunków win lokalnych. Priorytetowym zadaniem reformy jest więc stworzenie umiejętnego systemu gospodarowania środkami budżetowymi przeznaczonymi na europejski sektor winny, które teraz państwa Unii będą mogły wykorzystać głównie na promocję wina w krajach trzecich, restrukturyzację i modernizację winnic oraz składów winnych, a także innowacje upraw winorośli. Dostęp do funduszy w ramach krajowych programów wsparcia określony został mianem „kopert krajowych”. Niestety, Polsce – ze względu na zbyt niski udział w budżecie wspólnotowym oraz niespełnienie kryteriów odnoszących się do danych historycznych sektora win – nie zostały przyznane środki wsparcia w jego ramach. W zapisach rozporządzenia pojawiło się także wiele kwestii istotnych dla krajów, które nie są znaczącymi producentami na unijnym rynku wina – produkują mniej niż 50 tys. hl wina rocznie, wykazują jednak tendencję do rozwoju tego sektora. Dotyczą one między innymi zwolnienia z obowiązku prowadzenia klasyfikacji odmian winorośli. Oznacza to możliwość uprawy do produkcji win przeznaczonych do obrotu każdej odmiany winorośli, która jest zarejestrowana w co najmniej jednym kraju Unii Europejskiej. Dotyczy to także Polski.

¹⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 479/2008 z 29 kwietnia 2008 r. w sprawie wspólnej organizacji rynku wina, Dz. Urz. UE L 148 z 6.6.2008.

Reforma wprowadziła także nową koncepcję dotyczącą uproszczenia zasad etykietowania butelek. Znosząc dotychczasowy podział na wina jakościowe psr (czyli wina gatunkowe produkowane w określonym regionie), wina regionalne oraz proste wina stołowe, za podstawę uznaje kategorie pochodzenia geograficznego win gatunkowych, które to będą dzielić się na wina z chronionym „oznaczeniem geograficznym” oraz wina z chronioną „nazwą pochodzenia”. Oznaczenia te będą przyznawane na wniosek grupy winiarzy z danego regionu. Nowością jest także możliwość wskazania rocznika oraz odmiany winorośli na etykietach wszystkich win pochodzących z Unii Europejskiej, nawet nieposiadających oznaczenia geograficznego. W kwestiach definiowania niektórych dopuszczalnych procesów enologicznych także zaszły niemałe zmiany. Obecnie uznaje się możliwość zabiegu szaptalizacji (stosowania sacharozy) w celu wzbogacenia moszczu przed fermentacją, nie tylko w tradycyjnie stosujących go regionach, ale na terenie stref A i B. Jednocześnie obniżono limit podniesienia potencjalnego stężenia alkoholu z 3,5 do 3,0%. Reforma ma przynieść także wymierne korzyści w zakresie ochrony środowiska naturalnego w regionach winiarskich¹⁶.

3. Uregulowania prawne produkcji win w Polsce

W Polsce rynek wina reguluje ustawa z dnia 22 stycznia 2004 roku o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina¹⁷. Wszystkie obowiązki związane z organizacją sektora winnego zostały powierzone Agencji Rynku Rolnego. Zgodnie z ustawą, podmioty produkujące wino gronowe z surowców uzyskiwanych z plantacji winorośli znajdujących się na terenie Polski, zamierzające wprowadzić swoje wyroby do obrotu, obowiązane są do dokonania wpisu w ewidencji prowadzonej przez prezesa Agencji Rynku Rolnego, przed rozpoczęciem każdego kolejnego roku gospodarczego, to jest przed 1 sierpnia, celem uzyskania indywidualnego numeru ewidencyjnego.

Przed rozpoczęciem wyrobu i sprzedaży win należy także uzgodnić z właściwą jednostką sanepidu warunki sanitarne do prowadzenia produkcji, dotyczące środków ochrony roślin, adaptacji pomieszczeń i innych kwestii, uzyskać w urzędzie miasta lub gminy koncesję na sprzedaż detaliczną napojów alkoholowych o zawartości do

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ DzU 2004, nr 34, poz. 292 z późn. zm.

18% alc., a także zgłosić zamiar wytwarzania i sprzedaży win w urzędzie celnym, celem uzgodnienia ilości znaków akcyzowych niezbędnych przy obrocie¹⁸.

Warunkiem rejestracji jest przede wszystkim odpowiednia liczba nasadzeń – minimum 200 krzewów winorośli. Gatunki szczepów muszą być natomiast zarejestrowane w co najmniej jednym kraju Unii Europejskiej. Wypełniając wniosek o wpis do ewidencji, producent wina zobowiązany jest podać lokalizację plantacji, wykaz szczepów, akt własności budynku, a nawet zaświadczenie o niekaralności. Dodatkowo winnica musi być wpisana do Centralnego Rejestru Przedsiębiorców prowadzonego przez Agencję Rynku Rolnego¹⁹.

Zapisy norm zawartych w polskich aktach prawnych oraz w przepisach wspólnotowych nakładają na Agencję Rynku Rolnego obowiązki odnoszące się do administrowania potencjałem produkcyjnym w kraju, w szczególności zaś prowadzenie wspomnianej ewidencji podmiotów wytwarzających wino z surowców pozyskiwanych z plantacji zlokalizowanych na terytorium Polski oraz gromadzenie informacji dotyczących zbioru winogron, produkcji wina, moszczy gronowych oraz istniejących zapasów od wszystkich uczestników rynku wina w Polsce – hurtowników, przetwórców oraz producentów. Do obowiązków Agencji Rynku Rolnego wpisano także zadania odnoszące się do zarządzania mechanizmami interwencyjnymi, między innymi pomoc przy składowaniu, wykorzystaniu i destylacji wina, moszczy i produktów ubocznych oraz prowadzenie skupu, sprzedaż i przechowywanie alkoholu powstałego w wyniku destylacji²⁰.

Do sierpnia 2008 roku, czyli do momentu wejścia w życie ustawy nowelizującej ustawę winiarską oraz ustawę o podatku akcyzowym, obowiązki Agencji Rynku Rolnego ograniczały się jedynie do administrowania upraw winorośli oraz produkcji wina. Pozostałe mechanizmy nie funkcjonowały, ponieważ wielu producentów nie uzyskiwało wpisu do ewidencji ARR ze względu na stawiane wymogi formalne, których spełnienie przysparzało im wielu trudności²¹.

¹⁸ W. Bosak, *Prawo winiarskie w praktyce – bieżące zmiany przepisów i procedury związane z rozpoczęciem komercyjnej produkcji win gronowych*, „Stowarzyszenie Winiarzy Małopolskiego Przełomu Wisły” 2008, s. 8.

¹⁹ B. Tokarz, *Winobranie będzie z winem! Ale dopiero za rok*, „Gazeta Wyborcza”, Gorzów Wlkp., 22.8.2008.

²⁰ <http://www.arr.gov.pl>.

²¹ P. Burkot, *op.cit.*, s. 32–37.

Spośród procedur administracyjnych najtrudniejszym warunkiem do spełnienia przez polskich winiarzy był obowiązek prowadzenia składu podatkowego, posiadania własnych laboratoriów do badań fizykochemicznych oraz konieczność obszernego dokumentowania procesu produkcji i dystrybucji. Wynikało to z tego, że do czasu wejścia nowelizacji ustaw w życie, gospodarstwa rolne, którymi także są winiarnie, w myśl obowiązujących przepisów były traktowane jako duże podmioty gospodarcze, takie jak na przykład gorzelnie. Spełnienie tych kosztownych wymagań niejednokrotnie przekraczało możliwości finansowe producentów, których winnice przeważnie nie są wielce dochodowymi przedsiębiorstwami. Brak wpisu w ewidencji ARR uniemożliwiał także sprzedaż własnych wyrobów nawet podczas festiwali, imprez branżowych czy degustacji. Wszystkie te trudności ograniczały w znacznym stopniu rozwój krajowego winiarstwa²².

Sytuacja polskich winiarzy zmieniła się dopiero w sierpniu 2008 roku, co było wynikiem uchwalonej 10 lipca 2008 roku ustawy o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz ustawy o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich²³, która zreformowała polski sektor winny. Nowe zapisy odnoszące się do ustawy o podatku akcyzowym przede wszystkim zwolniły podmioty wytwarzające wino gronowe lub moszcz gronowy z własnych upraw w ilości nieprzekraczającej 1000 hl z obowiązku prowadzenia składu podatkowego, natomiast zmiany w ustawie winiarskiej zniosły obowiązek posiadania własnego laboratorium przez tych producentów. Uproszczonych zostało także wiele innych przepisów organizacyjnych i administracyjnych.

Do obowiązków producentów, związanych z prowadzeniem winiarni, należy przede wszystkim prowadzenie w ciągu roku gospodarczego (od 1 sierpnia do 31 lipca) rejestru przychodów i rozchodów materiałów winiarskich (ilość zebranych owoców, ilość uzyskanego moszczu), wina oraz zapasów, a także rejestrowanie ilości wina i innych wyrobów wprowadzanych na rynek. Producent zobligowany jest ponadto zgłaszać każdorazowy zamiar sacharyzacji, wzbogacenia lub odkwaszania moszczu lub wina Wojewódzkiemu Inspektorowi Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz udostępniać w celach kontrolnych posiadane zapasy wina i innych produktów, pomieszczenia produkcyjne i magazynowe, uprawy winorośli oraz dokumentację na każde żądanie uprawnionym do nadzoru i kontroli organom

²² P. Burkot, B. Kulisz, *Rynek wina w Polsce*, „Biuletyn Informacyjny Agencji Rynku Rolnego” 2008, nr 12, s. 19–26.

²³ DzU 2008, nr 145, poz. 915.

(Agencja Rynku Rolnego, Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin, Służba Celna, sanepid). Winiarzy figurujących w ewidencji ARR obowiązuje także składanie do właściwego jej oddziału wymaganych raportów i sprawozdań dotyczących: szacunkowej ilości zebranych w danym roku winogron (do 15 sierpnia), szacunkowej ilości wytworzonego w danym roku wina (do 30 października) oraz informacji o wielkości zbioru winogron, wyprodukowanego wina w minionym roku gospodarczym oraz posiadanych zapasów²⁴.

Zakończenie

Dzięki znowelizowaniu rozporządzeń Rady Unii Europejskiej oraz zliberalizowaniu krajowych przepisów, rozwój rodzimego winiarstwa staje się realny. Wprowadzenie zmian w ustawie o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina oraz w ustawie o podatku akcyzowym niewątpliwie dało Polsce możliwość wyrównania szans na europejskim rynku winiarskim. Reforma europejskiego rynku wina w ramach wspólnej polityki rolnej oraz przede wszystkim równoległa do niej zmiana naszych, uzupełniających regulacji z pewnością stały się bodźcem stymulującym rozwój kultury winnej, upowszechnianie produkcji win z winogron uzyskiwanych z plantacji zlokalizowanych na terytorium Polski, a także możliwości ich sprzedaży na coraz szerszych rynkach zbytu. W świetle nowych uregulowań prawnych obowiązujących polskich wytwórców dużo łatwiejsze stało się założenie i prowadzenie winnicy, przede wszystkim dzięki złagodzeniu przepisów dotyczących obligatoryjnych wcześniej składów podatkowych oraz kosztownych laboratoriów do badań fizykochemicznych. Uproszczone zostały także procedury administracyjne i sprawozdawcze. Mając na względzie te pozytywne zmiany, wielce prawdopodobny staje się dynamiczny wzrost areалу upraw winorośli, a co za tym idzie – podwyższenie potencjału wytwórczego polskiego rynku win. Z uwagi na powracającą kulturę spożywania wina oraz zmiany w preferencjach alkoholowych Polaków, można zaryzykować stwierdzenie, że polski sektor winny się odradza. Bez wątplenia przyczyni się to do wzrostu źródeł dochodów w rolnictwie, zwłaszcza w tych regionach Polski, w których warunki klimatyczno-glebowe sprzyjają uprawom winorośli.

²⁴ W. Bosak, *op.cit.*, s. 8.

POLISH WINE MARKET IN THE LIGHT OF CHANGES IN NATIONAL RULES AND REGULATIONS OF THE COMMUNITY

Summary

Owing to the Polish membership in the European Union, bringing the wine produced by Polish vintners, with the use of just domestic grapes, on to the market, concerns not only obeying the national rules, but also the regulations of the Community. In recent years, mainly as a result of numerous changes in the European legislation as well as in complementary Polish regulations, which rule the common wine market, the significant increase in interest has been observed when it comes to winemaking.

The most crucial change for Poland was undoubtedly the inclusion of the entire area of our country to the A zone of viticulture in December 2005 and – as a second – the amendment to Polish regulations in July 2008, concerning excise tax and winemaking. The former change enabled Polish vintners to produce wine from grapes planted on their own to destine to the market. The latter change makes the wine producers (who make wine in the amount of no more than 1000 hl per year) free from obligation of conducting tax warehouse and having expensive laboratories.

In the law regulations of winemaking sector, which concern all the European Union Countries, there were also important changes. They were the result of producers competing on the world wine market and huge excess of wine in the Community that led to decreasing of quality. In August 2008 by virtue of ordinance Council of the European Union, regarding common wine market system, there was a reform introduced. The first of all aim was to make the European Union producers competitive, then empower the wine market and finally to equalize supply and demand in the sector.

Translated by Kamila Wilk